

Turn Trash into Merit and Change Merit into Capital: Community Waste Management according to the Buddhist Way

Phra Komsan Jalearnwong^{1*} Anek Yai-In² and Parinya Nikornkul³

¹ Department of Economics, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

² Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

³ Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: sonpkk@hotmail.com

ABSTRACT

This academic article aims to present the process of driving change in the beliefs of Thai people who make merit with money and valuables into make merit with recycled waste such as plastic bottles, cardboard boxes, metal scraps, aluminum cans, etc., which are dry waste that is recycled and can be easily separated. By driving activities under the concept "Turn trash into merit and change merit into capital" and use the community waste management according to Buddhist way as well as Bowon power, that is houses, temples, and government agencies to participate as network partners to push for a systematic change in waste disposal behavior from separating the source within households and changing the belief that trash can be used to make merit. It is a change in behavior and adjustment of people regarding community waste management to achieve sustainability within the community.

Keywords: Trash into Merit, Community Waste Management According to The Buddhist Way, Participation with Bowon Power

เปลี่ยนขะเป็นบุญสู่แปลงบุญเป็นทุน : การจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ

พระคมสัน เจริญวงศ์^{1*} เอนก ไยอินทร์² และ ปริญญา นิกรกุล³

¹ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

² ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

³ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sonpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบการปรับเปลี่ยนมายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญของคนไทยด้วยปัจจัยเงินทองและสิ่งของมีค่า โดยวิธีการทำบุญด้วยขยะประเภทรีไซเคิล เช่น ขวดพลาสติก กล่องกระดาษ เศษเหล็ก กระป๋องอะลูมิเนียม ฯลฯ ซึ่งเป็นขยะแห่งประเภทรีไซเคิลสามารถคัดแยกได้ง่าย โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้แนวความคิด คือ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน” ใช้รูปแบบและกระบวนการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ ตามหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ มีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกาทิ้งขยะให้เป็นระบบจากคัดแยกต้นทางภายในครัวเรือน และปรับมายาคติความเชื่อให้ขยะสามารถนำไปทำบุญ สร้างบุญด้วยขยะ ให้ทานด้วยขยะเป็นบุญอย่างยิ่ง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับตัวของคนในชุมชน เพื่อจัดการขยะชุมชนให้เกิดความยั่งยืนภายในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ขยะบุญ, การจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ, การมีส่วนร่วมด้วยพลังบวร

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การปรับตัวเข้าสู่สังคมไทยที่มีสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสารและการทำธุรกิจการเงิน การค้า มีข้อมูลข่าวสารไหลไปมาหากันตลอด 24 ชั่วโมง หากพลาดการติดตามข่าวสารจะทำให้ไม่รู้ข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ในช่วงหัวเวลาดังนั้นๆ ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะผ่านไปอย่างรวดเร็ว และจะมีเหตุการณ์หรือข่าวสารใหม่ๆ อัปเดตใหม่ ทำให้ข่าวสารเดิมเลือนหายไปและไม่เป็นที่นิยมในหนังสือต่างๆ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยชุมชน ขยะเคมีอันตราย ขยะในแม่น้ำลำคลองและขยะในทะเล ฯลฯ ขยะเป็นภัยคุกคามต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน มลพิษจากขยะจะไหลลงสู่แม่น้ำและซึมลงสู่หน้าดินใต้ดินซึ่งจะทำให้มีสารพิษเจือปนเมื่อนำมาใช้บริโภคจะทำให้เกิดการท้องร่วง การติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลัน และขยะทำให้ทอระบายน้ำอุดตัน (Ann M.Simmons, 2016) สังคมทั่วโลกมีการสร้างขยะที่เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความต้องการ และการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ปัญหาขยะถูกปล่อยปะละเลย มองว่าเป็นหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษและหน่วยปกป้องสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่อมากลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม สิ่งปฏิกูลเน่าเสีย มลพิษทางอากาศ ทางน้ำ และที่ดินสลัม ที่อยู่อาศัย มีปัญหาด้านสุขภาพและสุขอนามัย (Mehta, P., 2011) ขยะถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม พฤติกรรมการบริโภค การเดินทาง การทำงาน และกิจวัตรการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น ประวิทย์ พุ่มพา (2558) ได้อธิบายไว้ว่า “สังคม วัฒนธรรม บุคคลและแรงขับเคลื่อนทางอารมณ์ เป็นเหตุผลหลักๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาซื้อของผู้บริโภค วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย และระดับชั้นทางสังคม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค วัฒนธรรมย่อยเกิดจากอิทธิพลของศาสนา สัญชาติ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และลักษณะทางเชื้อชาติถูกใช้เพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค” ในขณะที่ สุดเฉลิม ศัสตราพุกซ์ (2561) ได้อธิบายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ วิวัฒนาการ ความคิดความแตกต่างของโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทฤษฎีของความทันสมัยและรูปแบบใหม่ของการ

เคลื่อนไหวทางสังคมจากความทันสมัยและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมทั้งรูปแบบในประเทศ ระหว่างประเทศและระดับโลกตามกาลเวลา” นอกจากนี้ เฉลิมชาติ แสไพศาล (2556) ได้อธิบายไว้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีหลายประการ เช่น มลพิษต่างๆ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เป็นปัญหาที่เกิดจากการบริโภคของประชาชนในปัจจุบันก่อให้เกิดอัตราการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมาจากการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวันของประชาชน การสร้างงานผลิตภัณฑ์ในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ หรือแหล่งอื่นและการทิ้งขยะไม่เป็นที่เส้นทางทำให้บ้านเมืองไม่สวยงามและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ” กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมทำให้ก่อเกิดการสร้างขยะที่ย่อยสลายได้ยากยิ่งขึ้น เช่น กล่องโฟม พลาสติก เป็นต้น ซึ่งทำให้กระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติทำได้ยากมากยิ่งขึ้น ธรรมชาติต้องใช้เวลาย่อยสลายขยะที่มนุษย์สร้างขึ้นในปัจจุบันเป็นเวลาหลายร้อยปี หากทำการกำจัดด้วยการเผาจะทำให้เกิดควันพิษส่งผลเสียต่อสภาพอากาศในชุมชนเป็นพิษทางอากาศ หากทำการฝังกลบก็จะส่งผลกระทบต่อระบบน้ำใต้ดินซึ่งในชุมชนชนบทจำเป็นต้องอุปโภคและบริโภคจากแหล่งน้ำใต้ดิน รวมไปถึงในระยะยาวจะขาดแคลนพื้นที่ฝังกลบ ฉะนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตั้งแต่ต้นทางด้วยวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ โดยการใส่แนวความคิดสร้างสรรค์ ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน และวิธีการเป็นอยู่การดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เพื่อผสมผสานให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ

ภาพที่ 1 การประชุมระดมความคิดเห็นและหาแนวทางการจัดการขยะชุมชนร่วมกันของพลังบวร

การขับเคลื่อนกิจกรรมเปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่แปลงบุญเป็นทุน ด้วยวิธีการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ ได้ทำการทดลองขับเคลื่อนกิจกรรมกับพื้นที่ชุมชนเล็กๆ คือ “ชุมชนวัดหนองม่วง อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” เป็นชุมชนที่มีความพร้อมตามหลักบวร มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือกันหลายหน่วยงาน เช่น ชุมชนวัดหนองม่วง วัดหนองม่วง เทศบาลตำบลหนองบัว โรงพยาบาลหนองบัว โรงเรียนหนองบัว เป็นต้น โดยมีแกนนำหลักในการขับเคลื่อนและรับผิดชอบหลัก คือ “วัดหนองม่วง” มีแกนนำพระสงฆ์ที่มีความเข้มแข็งส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะ คอยย้าคิดย้าเตือนชาวบ้านเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ผ่านการเทศน์บรรยายธรรมและประกาศผ่านหอกระจายเสียงของวัด ซึ่งก็ถือว่าเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่จะเป็นโมเดล (Model) ต้นแบบ สำหรับการปรับตัวเพื่อจัดการขยะให้เหมาะสมและสามารถจัดการได้ง่ายและสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะได้มากยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยพลังบวร

การขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องให้ชุมชนหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมนั้นๆ ดังที่ เพชรอำไพ มงคลจิระเดช และคณะ (2557) ได้อธิบายว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล

ในทุกขั้นตอน โดยกิจกรรมใดก็ตามควรเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ ถือเป็นแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาชุมชนซึ่งจะประสบผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว” ในขณะที่ พระอธิการโสภณ ปิยธมฺโม (กิ่งแก้ว) และคณะ (2564) ได้อธิบายว่า “พลังบวร คือ การสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบูรณาการดำเนินงานร่วมกัน คนในชุมชนยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ คนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณในชุมชนสืบสานและดำเนินตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของคำว่า “บวร” คือ บ้าน (บ) วัด (ว) โรงเรียน (ร)” วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีต้นทุนทางสังคมมากกว่าบุคคลทั่วไป ยิ่งเป็นพระสงฆ์ที่บวชมานานมีพรรษากาลที่มากหรือเรียกว่า “พระเถระ” ชาวบ้านจะนับถือให้ความเคารพและศรัทธาในตัวพระสงฆ์รูปนั้น หากจะกล่าวเป็นภาษาชาวบ้านทั่วไปก็คือ “เป็นผู้มีบารมี” หรือ “ผู้มีอิทธิพล” ในชุมชนนั้นๆ การดำเนินกิจกรรมหรือจัดทำโครงการต่างๆ ในชุมชน ถ้าหากพระสงฆ์รูปที่มีบารมีเอ่ยปากขอ บิณฑบาตความร่วมมือจัดกิจกรรมย่อมเป็นไปได้ง่ายและดำเนินการได้อย่างราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ จะให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมด้วยพลังบวรเป็นอย่างดี

ภาพที่ 2 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อคัดแยกขยะและรณรงค์การจัดการขยะระดับชุมชน

การมีส่วนร่วมด้วยพลังบวรเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางขยะมูลฝอยของชุมชนให้เห็นคุณค่าของขยะ โดยเปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน ก็คือใช้วิธีการอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน กิจกรรมครั้งนี้อาศัยบารมีของพระเถระผู้ใหญ่ในพื้นที่ คือ “พระครูสังฆรักษ์ธรรม โฆสธมฺโม” รองเจ้าคณะอำเภอหนองบัว เจ้าอาวาสวัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด หน่วยงานราชการ ซึ่งสามารถทำให้ทุกส่วนงานมีการตื่นตัวและสนใจนำโมเดลนี้ไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมด้วยพลังบวร ก็คือ “ผู้นำ” โดยเฉพาะเจ้าอาวาส กล่าวคือ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เสียสละทั้งร่างกายและแรงใจ มีความเป็นจิตอาสามุ่งมั่นทำงานที่กำลังดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และเป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน

การเปลี่ยนขยะเป็นบุญ

ความเชื่อที่ปลูกฝังกันมาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับการทำบุญของผู้เฒ่าผู้แก่ที่บอกกล่าวลูกหลานไว้ว่า “การทำบุญจะต้องคิดสิ่งของดีๆ เมื่อตายไปแล้วไปสู่ภพภูมิชาติหน้าจะได้รับแต่สิ่งของดีๆ” คำกล่าวนี้นำให้คนรุ่นหลังปฏิบัติตามโดยไม่มีการตั้งคำถาม ทำบุญด้วยสิ่งของอันล้ำค่า มีมูลค่า เช่น สร้อย แหวน เงิน ทอง และสิ่งของมีมูลค่าอื่นๆ เป็นต้น รัชนิกร ตาเสน และ ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ (2562) อธิบายว่า “ในอดีตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพุทธเลื่อมใสศรัทธาในบรรพบุรุษศาสนา แสดงออกถึงความศรัทธาด้วยการปรุงอาหารในครัวเรือนด้วยความประณีตอย่างวิจิตรบรรจงเพื่อทำบุญใส่บาตรและส่วนที่เหลือไว้รับประทานในครัวเรือน อาหารทำบุญล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความชอบส่วนบุคคล อาหารพื้นบ้านและอาหารมงคลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานในบุญและบาปผ่านพิธีกรรมและศาสนาเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเอง

บุคคลอันเป็นที่รักและบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว” เมื่อโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยม พฤติกรรมของผู้คนก็มีการเปลี่ยนแปลง วิธีและวิถีทำบุญก็เปลี่ยนแปลงเช่นกัน ในอดีตรุ่นปู่ย่าตายายต้องตื่นแต่เช้ามืดเพื่อหุงข้าว หนึ่งข้าว เติร์ยมอาหารและเครื่องคาวหวาน สำหรับไปทำบุญแต่เช้าที่วัด ปัจจุบันนี้กลับกลายเป็นวิถีการทำบุญ ใช้วิธีเอาเงินหรือปัจจัยใส่บาตรเลย เพราะง่ายและสะดวกรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้นทางวัดได้อำนวยความสะดวกการทำบุญมากกว่าเดิม โดยใช้วิธีการสแกนคิวอาร์โค้ดโอนปัจจัยผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร ทำให้ทำบุญรวดเร็วทันใจ ซึ่งนั่นคือมายาคติความเชื่อที่ถูกวิวัฒนาการและพัฒนาเป็นลำดับขั้นตามกาลเวลา ทำให้เชื่อว่าการบริจาคเงินจำนวนมากจะได้บุญมาก บริจาคเงินน้อยได้บุญน้อย คนจนผู้ไม่มีอันจะกินก็เลยไม่กล้าบริจาคเงิน และไม่มีโอกาสได้ทำบุญตามความเชื่อทางศาสนาพุทธที่ตัวเองนับถือ เพราะคำว่า “จน” จึงทำให้ผู้ยากไร้ ยากจน ไม่มีโอกาสได้ทำบุญ

ภาพที่ 3 ชาวบ้านนำขยะที่เหลือใช้มาทำบุญถวายวัดทุกวันพระ 15 ค่ำ หรือวันพระใหญ่

คำผญาอีสาน หรือ สุภาษิตอีสาน ได้กล่าวไว้ว่า “อันว่าบุญบุญนี้มีไผ่ปันแจก บ่ทอนแหกออกได้คือไม้ผ่ากลาง คือจั่งเฮากินข้าว เฮากินเฮากะอิม มันบ่ไปอิมทองเข้าพุ้นผู้บ่กิน” (ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566) กล่าวคือ การทำบุญคนไหนทำก็คนนั้นได้บุญ เปรียบเสมือนการกินข้าว คนใดกินข้าวคนนั้นก็อิม คนที่ไม่กินข้าวก็ไม่อิม การสร้างกิจกรรมทำบุญเพื่อให้ทุกคนทุกชนชั้น ไม่ว่าจะฐานะร่ำรวย ฐานะปานกลาง หรือฐานะยากจน ก็สามารถร่วมทำบุญได้เช่นกัน โดยกิจกรรมเน้นการนำขยะประเภทรีไซเคิลมาร่วมทำบุญ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญแบบหรรหรรราคาแพง สิ่งของวัตถุทานต้องเป็นสิ่งของชั้นยอด ปรับเปลี่ยนเป็นทำบุญด้วยขยะก็ได้ โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้กับผู้มีความสงสัยให้เข้าใจกระจ่างชัดเกี่ยวกับการทำบุญด้วยขยะ การทำบุญด้วยขยะรีไซเคิลเป็นการปรับพฤติกรรมของชาวบ้าน จัดเก็บขยะต้นทางให้ถูกต้องตามสุขอนามัย แยกขยะเปียก แยกขยะรีไซเคิล เพื่อให้เป็นระบบทำให้การจัดเก็บและนำไปกำจัดได้ง่าย ขยะรีไซเคิล ได้แก่ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษเหล็ก กระจังอะลูมิเนียม กล่องกระดาษ เป็นต้น นำไปทำบุญที่วัดทุกวันพระขึ้น 15 ค่ำของทุกเดือน ส่วนขยะเปียก ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก ของเน่าเสียจากครัวเรือน เป็นต้น นำใส่ถุงดำหรือถุงของเทศบาลกำหนดให้ เพื่อให้เทศบาลทำการจัดเก็บและนำไปกำจัดตามกระบวนการได้สะดวก ง่ายต่อการจัดเก็บลดต้นทุนการกำจัด หรืออาจนำไปทำเป็นปุ๋ยหมัก เป็นต้น การทำบุญมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและการจัดการชุมชน การทำการกุศลหรือการแบ่งปันจะทำให้ทุกคนมี

ความเท่าเทียมกัน Reece, J., Hanlon, B., & Edwards, R., 2022) “บุญ” คือ ความสุข, สภาพที่ทำให้จิตใจให้สะอาดให้ผ่องใส (เทียมจิตร พ่วงสมจิตร, 2564) ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการบุญเพื่อสะสมไว้เป็นเสบียงนำไปใช้ในภพหน้าตามความเชื่อ และคำสอนผ่านปากคำและการเทศน์สอนของพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จึงชอบทำบุญ การปรับมายาคติความเชื่อ การทำบุญด้วยขยะ เพื่อช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและลดมลภาวะ มลพิษที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ในโลกใบนี้ จึงเป็นเรื่องท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำบุญของชาวพุทธในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

การแปลงบุญให้เป็นทุน

คำว่า “แปลงบุญให้เป็นทุน” อาจจะเป็นคำไม่ค่อยคุ้นหูของศาสนิกชนชาวพุทธ เพราะเนื่องด้วยมีมายาคติความเชื่อที่ว่าบุญก็คือบุญ ทำบุญแล้วจะทำให้จิตใจอิ่มเอิบเบิกบานใจ มีความสุขสบายทั้งกายและใจ ชาวออนไลน์ LINE TODAY (2561) ได้กล่าวว่า “ชาวพุทธเชื่อว่าเวรกรรมมีจริง บุญ-บาปมีจริง นรก-สวรรค์มีจริง และจะได้รับผลแห่งการกระทำนั้นๆ อย่างแน่นอน จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับกรรมที่แต่ละคนได้สั่งสมไว้ บุญกับบาปเป็นสิ่งที่ต้องแยกขาดจากกันให้ชัดเจน การทำบุญไม่สามารถลบล้างการทำบาปได้ วิธีที่จะช่วยบรรเทาให้บาปที่เคยก่อไว้ให้เบาบางลง คือ การสั่งสมบุญ ทำบุญ ทำความดี บำเพ็ญกุศล อยู่ในศีลในธรรม” ซึ่งถ้าหากเราไปยึดติดกับมายาคติความเชื่อแบบเดิมๆ ก็จะไม่สามารถเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีแนวความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนบนรากฐานความคิดใหม่ของคนในชุมชนนั้นๆ ได้เลย

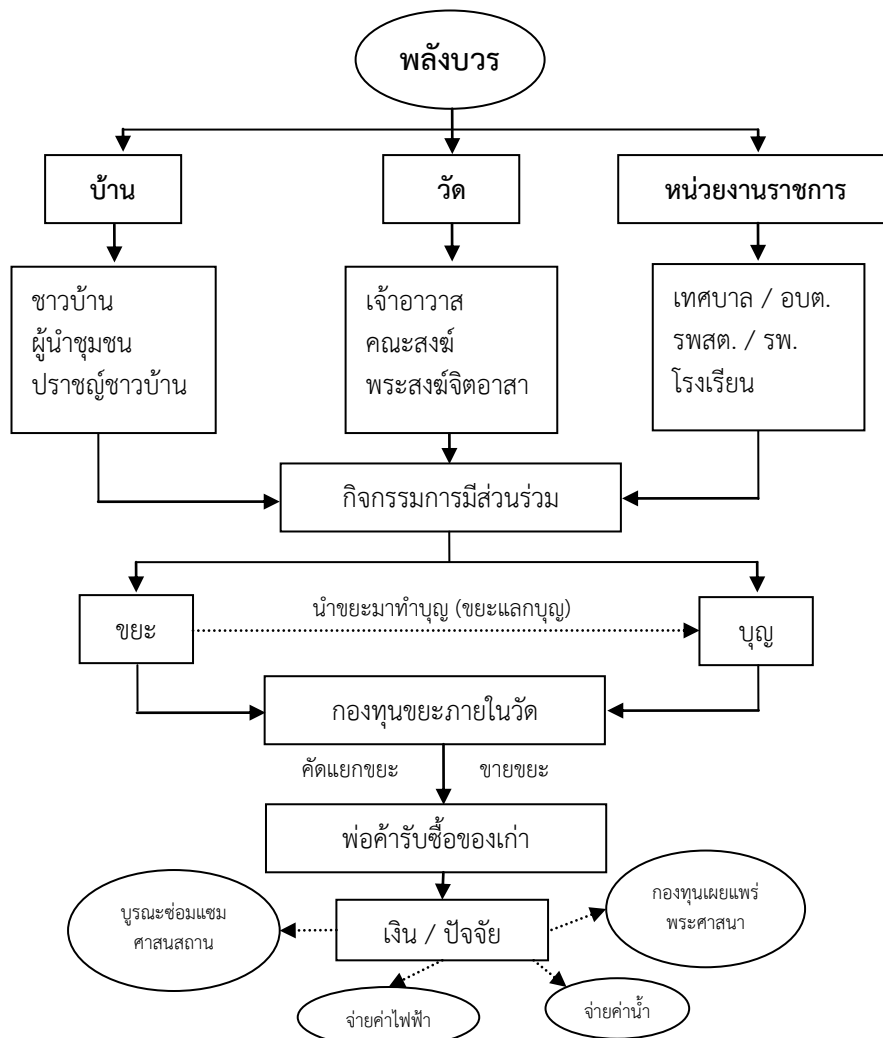
ภาพที่ 4 แปลรูปขยะที่ญาติโยมนำมาทำบุญ ขยะรีไซเคิลนำไปขาย เศษไม้และขยะธรรมชาตินำไปทำปุ๋ยและถ่านหุงต้ม

การประกอบสร้างให้คนในชุมชนเชื่อว่าบุญสามารถแปลงใหม่ให้เป็นทุน, เป็นเงิน, เป็นงบประมาณ สามารถนำไปพัฒนาสาธารณูปโภคด้านอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้นไป อำนวยความสะดวกและตอบโจทยการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้ จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ขับเคลื่อนด้วยหลักพลังบรรดา ดำเนินการแบบค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไป ปรับเปลี่ยนความคิดและความเชื่อการทำบุญแบบใหม่ทีละเล็กทีละน้อย โดยมีเจ้าอาวาสเป็นตัวอย่างต้นแบบ นำศรัทธาสาธุชนญาติโยมให้ปฏิบัติตามจากรูปแบบแรกเราใช้บุญเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อไปแลกกับขยะ โดยใช้คำว่า “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ” ใช้บุญเป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการค้าแลกขยะ เมื่อขยะคือบุญ หรือ บุญคือขยะ เราก็สามารถนำขยะนั้นไปขายเพื่อแลกเงินหรือ

อาจจะเรียกว่าทุนก็ได้ วัดก็จะมีรายได้, มีเงิน, มีปัจจัย เพื่อนำมาชำระค่าใช้จ่ายต่างๆ จ่ายค่าน้ำ จ่ายค่าไฟฟ้า ปฏิสังขรณ์บูรณะซ่อมแซมหรือก่อสร้างศาสนสถาน เช่น พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร กำแพงวัด เป็นต้น โดยไม่ต้องเปิดขอรับบริจาคหรือเรียกรับเงินปัจจัยจากญาติโยม ซึ่งนั่นก็คือวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการตัดแยกขยะด้วยวิธีการทำบุญ เอาบุญมาเป็นเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนที่มีจิตใจศรัทธาได้ร่วมทำบุญ คนรวย คนจน คนไร้บ้านไม่มีอันจะกินสามารถร่วมทำบุญตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้

องค์ความรู้ใหม่

“การมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยพลังบวร” คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กล่าวคือการนำขยะมาทำบุญร่วมกัน การนำขยะไปทิ้งให้ถูกที่ถูกทางก็ถือว่าเป็นบุญ เมื่อได้ขยะจำนวนมากก็จะจัดทำเป็นกองทุนขยะขายให้กับพ่อค้ารับซื้อของเก่า ขยะที่นำมาทำบุญก็นำไปแปรรูปรีไซเคิลและขายเปลี่ยนเป็นเงินปัจจัย วัดได้ปัจจัยมาบูรณะซ่อมแซมศาสนสถาน บำรุงจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และเป็นเงินสนับสนุนการเผยแพร่พระศาสนาของคณะสงฆ์ต่อไป ดังปรากฏตามรูปภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงองค์ความรู้การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมด้วยพลังบวร

บทสรุป

พระพุทธเจ้าไม่ได้ห้ามหรือจำกัดกาลเกี่ยวกับการทำบุญ กล่าวคือ บุญสำเร็จจากการให้วัตถุเพื่อสงเคราะห์หรือบูชาแก่ผู้อื่น เรียกว่า “ทานมัย” บุญสำเร็จจากการงดเว้นการทุจริต หรือประพฤติสุจริตทางกาย วาจา เรียกว่า “ศีลมัย” บุญสำเร็จจากการอบรมจิตใจสงบจากกิเลส และการอบรมปัญญาเพื่อละกิเลสทั้งปวง เรียกว่า “ภาวนามัย” ซึ่งทุกอย่างล้วน

เป็นบุญทั้งสิ้น บุญเกิดขึ้นจากจิตใจ ทุกอย่างจะเป็นบุญล้วนเกิดขึ้นจากจิตใจ ใจเป็นใหญ่ การปรับเปลี่ยนมายาคติความเชื่อ การทำบุญด้วยขยะเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทำความดีขยะตั้งแต่ต้นทาง แยกประเภทขยะให้สามารถจัดเก็บได้ง่าย สะดวกต่อการกำจัดของเจ้าหน้าที่และลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ขยะแห้งประเภทรีไซเคิลสามารถนำไปร่วมกิจกรรมทำบุญทุกๆ วัน พระขึ้น 15 คำของทุกเดือน ขยะเปียกประเภทเศษอาหาร ขยะเน่าเสียง่าย นำไปทำเป็นปุ๋ยหมัก หรือใส่ถุงดำมัดปากถุงให้ มิดชิด ใส่ถังของเทศบาลหรือหน่วยงานจัดเก็บขยะจัดไว้ ให้ถูกต้องเรียบร้อย ซึ่งกิจกรรมขับเคลื่อนขยะบุญภายใต้ชื่อว่า “เปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน” จะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกระทำความดีขยะมูลฝอยของชุมชนให้เกิด ความยั่งยืนและขยายผลต่อยอดสู่ชุมชนอื่นๆ สามารถนำไปเป็นต้นแบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนและ พื้นที่อยู่อาศัยของเราให้เกิดความสะอาด ถูกสุขลักษณะ สบายตาสบายใจ และมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวออนไลน์ LINE TODAY. (2561). *ทำบุญเยอะๆ ล้างบาปได้หรือ?*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566. จาก <https://today.line.me/th/v2/article/7XBE6J>.
- เฉลิมชาติ แสไพศาล. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลชะ อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี).
- ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2566). *ผลพลอยได้*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566. <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/>.
- เทียมจิตร พวงสมจิตร. (2564). นัยความหมายของบุญในพระพุทธศาสนาและปรากฏการณ์ทางสังคม. *วารสารไทยคดีศึกษา*, 18(2), 1-39.
- ประวิทย์ พุ่มพา. (2558). พฤติกรรมของผู้บริโภคตามมุมมองแนวโน้มการตลาด. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 21(1), 15-26.
- พระอธิการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว), ละเอียต จงกลนิ และ พระฮอนด้า วาฬสพโท (เข้มมา). (254). พลังบวร : พลังหลักของ ชุมชนคุณธรรม. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 6(1), 69-80.
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดช, ศุภรณันท์ ดลโสภณ, สุชาติ กิจเกิดแสง และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2557). กระบวนการสร้างการมี ส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง ประเทศไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 7(1), 586-598.
- รัชนิกร ตาเสน และ ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์. (2562). ความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาว พุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(4), 80-87.
- สุดเฉลิม ศัสตราภักดิ์. (2561). การเปลี่ยนแปลงการกระทำทางสังคมจากทัศนะของเวเบอร์บนความท้าทายความสามารถ ในการบริหารเพื่อการพัฒนาความมั่นคงทางสังคม. *วารสารปาริชาติ*, 31(2), 85-104.
- Ann M. Simmons. (2016). *The world's trash crisis, and why many Americans are oblivious*. Retrieved 23 February 2024. From <https://www.latimes.com/world/global-development/la-fg-global-trash-20160422-20160421-snap-htmlstory.html>.
- Mehta, P. (2011). Analyzing the Problems and Prospects of Solid Waste Management, its Handling and Legal Dimensions in Indian Context. *Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences*, 2(4), 958-969.
- Reece, J., Hanlon, B., & Edwards, R. (2022). Philanthropic investment in equity: cultivating grass roots leaders for the equitable revitalization of marginalized communities. *International Journal of Community Well-Being*, 5(2), 401-429.